

CHUYÊN ĐỀ: PHÓNG XẠ KHỐI LƯỢNG VÀ THỂ TÍCH

Câu 1

Chu kỳ bán rã của $^{210}_{84}\text{Po}$ là 140 ngày đêm. Lúc đầu có 42 mg $^{210}_{84}\text{Po}$. Biết $N_A = 6,02 \cdot 10^{23} \text{ mol}^{-1}$. Khi phóng xạ α , hạt nhân tạo thành là chì. Khối lượng chì được tạo thành sau 3 chu kỳ bán rã:

- A. $36,05 \cdot 10^{-6} \text{ g}$ B. $3,6,05 \cdot 10^{-2} \text{ g}$ C. $36,05 \cdot 10^{-4} \text{ g}$ D. Một giá trị khác

Lời giải:

- Số chu kỳ bán rã: $k = \frac{t}{T} = 3$.
- Khối lượng Po còn lại: $m = m_0 \cdot 2^{-k} = 42 \cdot 2^{-3} = \frac{42}{8} = 5,25 \text{ mg}$.
- Khối lượng Po đã bị phân rã: $\Delta m = m_0 - m = 42 - 5,25 = 36,75 \text{ mg}$.
- Khối lượng chì (^{206}Pb) tạo thành: $m_{Pb} = \frac{A_{Pb}}{A_{Po}} \cdot \Delta m = \frac{206}{210} \cdot 36,75 = 36,05 \text{ mg}$.
- Đổi đơn vị: $36,05 \text{ mg} = 0,03605 \text{ g} = 3,605 \cdot 10^{-2} \text{ g}$.

Câu 2

Xác định chu kỳ bán rã của ^{210}Bi , biết 1 g Bi phóng xạ $4,58 \cdot 10^{15}$ hạt β^- trong 1 giây.

- A. 5 giờ   B. 5,02 giờ   C. 10 ngày   D. 21 ngày

Lời giải:

- Độ phóng xạ $H = \frac{\ln 2}{T} \cdot N = \frac{\ln 2}{T} \cdot \frac{m}{A} \cdot N_A$.
- Suy ra $T = \frac{\ln 2 \cdot m \cdot N_A}{H \cdot A} = \frac{0,693 \cdot 1 \cdot 6,02 \cdot 10^{23}}{4,58 \cdot 10^{15} \cdot 210} \approx 433722$ (giây).
- Đổi sang ngày: $T = \frac{433722}{3600 \cdot 24} \approx 5,02$ ngày.

Chọn B.

Câu 3

Pôlôni $^{210}_{84}\text{Po}$ là chất phóng xạ, phát ra hạt α và chuyển thành hạt nhân chì. Chu kỳ bán rã của $^{210}_{84}\text{Po}$ là 138 ngày. Một phòng thí nghiệm nhận được một mẫu $^{210}_{84}\text{Po}$ nguyên chất, sau thời gian t thì thấy tỉ lệ giữa khối lượng chì và khối lượng Po-210 là 0,5. Giá trị của t là:

- A. 164 ngày.   B. 82 ngày.   C. 276 ngày.   D. 148 ngày.

Lời giải:

- Ta có: $\frac{m_{\text{Pb}}}{m_{\text{Po}}} = \frac{A_{\text{Pb}}}{A_{\text{Po}}} \cdot (2^{t/T} - 1) = 0,5$.
- $\Rightarrow \frac{206}{210} \cdot (2^{t/T} - 1) = 0,5 \Rightarrow 2^{t/T} - 1 \approx 0,5097 \Rightarrow 2^{t/T} \approx 1,5097$.
- $\Rightarrow \frac{t}{T} = \log_2(1,5097) \approx 0,594$.
- $\Rightarrow t = 0,594 \cdot 138 \approx 82$ ngày.

Chọn B.

Câu 4

Hạt nhân $^{A_1}_{Z_1}X$ phóng xạ biến thành hạt nhân $^{A_2}_{Z_2}Y$. Coi khối lượng hạt nhân bằng số khối của chúng. Sau hai chu kỳ bán rã thì tỉ số giữa khối lượng của chất Y và khối lượng chất X là:

- A. $4 \frac{A_1}{A_2}$ B. $3 \frac{A_2}{A_1}$ C. $4 \frac{A_2}{A_1}$ D. $3 \frac{A_1}{A_2}$

Lời giải:

- Sau thời gian $t = 2T$, số hạt nhân X còn lại là $N = N_0 \cdot 2^{-2} = \frac{N_0}{4}$.
- Số hạt nhân Y tạo thành là $\Delta N = N_0 - \frac{N_0}{4} = \frac{3N_0}{4}$.
- Tỉ số khối lượng: $\frac{m_Y}{m_X} = \frac{\Delta N \cdot A_2}{N \cdot A_1} = \frac{3N_0/4 \cdot A_2}{N_0/4 \cdot A_1} = 3 \cdot \frac{A_2}{A_1}$.

Chọn B.

Câu 5

Chất phóng xạ $^{230}_{90}\text{Th}$ phát tia α và biến đổi thành $^{226}_{88}\text{Ra}$ với chu kỳ bán rã là T . Ban đầu ($t=0$) có một mẫu Thorium nguyên chất. Tại thời điểm $t = 6T$, tỉ số giữa hạt nhân Thorium và số hạt nhân Radium trong mẫu là:

Lời giải:

- Số hạt nhân Thorium còn lại: $N_{Th} = N_0 \cdot 2^{-6} = \frac{N_0}{64}$.
  - Số hạt nhân Radon tạo thành: $N_{Ra} = N_0 - N_{Th} = N_0 \left(1 - \frac{1}{64}\right) = \frac{63N_0}{64}$.
  - Tỉ số: $\frac{N_{Th}}{N_{Ra}} = \frac{1/64}{63/64} = \frac{1}{63}$.
  - (Nếu hỏi tỉ số Ra / Th thì đáp án là 63). Xét theo các phương án, có thể dễ dàng thấy rằng chỉ có phương án A là đúng.

Chọn D (tỉ số nghịch đảo).

Câu 6

Hạt nhân $^{24}_{11}\text{Na}$ phân rã β^- và biến thành hạt nhân ^A_ZX với chu kỳ bán rã là 15 giờ. Lúc đầu mẫu Na là nguyên chất. Tại thời điểm khảo sát thấy tỉ số giữa khối lượng ^A_ZX và khối lượng Na có trong mẫu là 0,75. Tìm tuổi của mẫu Na.

Lời giải:

- Trong phân rã β^- , số khối không đổi nên $A_X = A_{Na} = 24$.
  - Tỉ số khối lượng: $\frac{m_X}{m_{Na}} = \frac{A_X}{A_{Na}}(2^{t/T} - 1) = 1 \cdot (2^{t/15} - 1) = 0,75$.
  - $2^{t/15} = 1,75 \Rightarrow \frac{t}{15} = \frac{\ln 1,75}{\ln 2} \approx 0,807$.
  - $t = 15 \cdot 0,807 \approx 12,11$ giờ.

Chon C.

Câu 7

Hạt nhân $^{238}_{92}\text{U}$ phóng xạ α và biến đổi theo phản ứng: $^{238}_{92}\text{U} \rightarrow 8^{4}_{2}\text{He} + ^{206}_{82}\text{Pb} + 6e^-$. Ban đầu có mẫu $^{238}_{92}\text{U}$ nguyên chất khối lượng 50g. Sau 2 chu kì bán rã liên tiếp thì thu được bao nhiêu lít He ở dktc?

- A. 4,7 lít   B. 37,6 lít   C. 28,24 lít   D. 14,7 lít

Lời giải:

- Số mol U ban đầu: $n_0 = \frac{50}{238}$ mol.
- Sau $t = 2T$, số mol U bị phân rã: $\Delta n = n_0(1 - 2^{-2}) = \frac{3}{4}n_0 = \frac{3}{4} \cdot \frac{50}{238} \approx 0,15756$ mol.
- Theo phương trình, 1 hạt U tạo ra 8 hạt He: $n_{He} = 8 \cdot \Delta n = 8 \cdot \frac{3}{4} \cdot \frac{50}{238} = \frac{300}{238} \approx 1,2605$ mol.
- Thể tích khí He (dktc): $V = 1,2605 \cdot 22,4 \approx 28,235$ lít.

Chọn C.

Câu 8

$^{238}_{92}\text{U}$ sau một chuỗi các phóng xạ α và biến thành hạt nhân bền $^{206}_{82}\text{Pb}$. Tính thể tích He tạo thành ở điều kiện chuẩn sau 2 chu kì bán rã biết lúc đầu có 119g urani:

- A. 8,4 lít   B. 2,8 lít   C. 67,2 lít   D. 22,4 lít

Lời giải:

- Phương trình tổng quát: $^{238}_{92}\text{U} \rightarrow ^{206}_{82}\text{Pb} + 8^{4}_{2}\text{He} + 6\beta^-$.
- Số mol U ban đầu: $n_0 = \frac{119}{238} = 0,5$ mol.
- Số mol U bị phân rã sau $2T$: $\Delta n = n_0(1 - 2^{-2}) = 0,5 \cdot 0,75 = 0,375$ mol.
- Số mol He tạo thành: $n_{He} = 8 \cdot \Delta n = 8 \cdot 0,375 = 3$ mol.
- Thể tích He: $V = 3 \cdot 22,4 = 67,2$ lít.

Chọn C.

Câu 9

Hạt nhân pôlôni $^{210}_{84}\text{Po}$ phóng xạ α và biến đổi thành hạt nhân chì theo phản ứng: $^{210}_{84}\text{Po} \rightarrow {}^4_2\text{He} + {}^{206}_{82}\text{Pb}$. Ban đầu có một mẫu pôlôni nguyên chất có khối lượng 1g, sau 365 ngày người ta thu được 0,016g He. Tính chu kì phân rã của Po.

- A. 138 ngày   B. 276 ngày   C. 414 ngày   D. 552 ngày

Lời giải:

- Khối lượng He tạo thành: $m_{He} = \frac{A_{He}}{A_{Po}} \cdot m_0 (1 - 2^{-t/T})$.
- $0,016 = \frac{4}{210} \cdot 1 \cdot (1 - 2^{-365/T}) \Rightarrow 1 - 2^{-365/T} = 0,84$.
- $2^{-365/T} = 0,16 \Rightarrow \frac{-365}{T} = \log_2(0,16) \approx -2,644$.
- $T = \frac{365}{2,644} \approx 138$ ngày.

Chọn A.

Câu 10

Chất phóng xạ pôlôni $^{210}_{84}\text{Po}$ phát ra tia α và biến đổi thành chì ${}^{206}_{82}\text{Pb}$. Cho chu kì bán rã của $^{210}_{84}\text{Po}$ là 138 ngày. Ban đầu ($t = 0$) có một mẫu pôlôni nguyên chất. Tại thời điểm t_1 , tỉ số giữa số hạt nhân pôlôni và số hạt nhân chì trong mẫu là $1/3$. Tại thời điểm $t_2 = t_1 + 276$ ngày, tỉ số giữa số hạt nhân pôlôni và số hạt nhân chì trong mẫu là:

- A. 1/15.   B. 1/16.   C. 1/9.   D. 1/25.

Lời giải:

- Tại t_1 : $\frac{N_{Po}}{N_{Pb}} = \frac{N}{N_0 - N} = \frac{1}{2^{t_1/T} - 1} = \frac{1}{3} \Rightarrow 2^{t_1/T} = 4 \Rightarrow t_1 = 2T$.
- Tại $t_2 = t_1 + 276 = 2T + 2T = 4T$ (vì $276 = 2 \cdot 138$).
- Tỉ số tại t_2 : $\frac{N'_{Po}}{N'_{Pb}} = \frac{1}{2^{t_2/T} - 1} = \frac{1}{2^4 - 1} = \frac{1}{15}$.

Chọn A.

Câu 11

Hạt nhân urani $^{238}_{92}\text{U}$ sau một chuỗi phân rã, biến đổi thành hạt nhân chì $^{206}_{82}\text{Pb}$. Trong quá trình đó, chu kì bán rã của $^{238}_{92}\text{U}$ biến đổi thành hạt nhân chì là $4,47 \cdot 10^9$ năm. Một khối đá được phát hiện có chứa $1,188 \cdot 10^{20}$ hạt nhân $^{238}_{92}\text{U}$ và $6,239 \cdot 10^{18}$ hạt nhân $^{206}_{82}\text{Pb}$. Giả sử khối đá lúc mới hình thành không chứa chì và tất cả lượng chì có mặt trong đó đều là sản phẩm phân rã của $^{238}_{92}\text{U}$. Tuổi của khối đá khi được phát hiện là:

- A. $3,3 \cdot 10^8$ năm.   B. $6,3 \cdot 10^9$ năm.   C. $3,5 \cdot 10^7$ năm.   D. $2,5 \cdot 10^6$ năm.

Lời giải:

- Ta có tỉ số: $\frac{N_{\text{Pb}}}{N_U} = 2^{t/T} - 1$.
- $\frac{6,239 \cdot 10^{18}}{1,188 \cdot 10^{20}} = 2^{t/T} - 1 \Rightarrow 0,0525 = 2^{t/T} - 1 \Rightarrow 2^{t/T} = 1,0525$.
- $\frac{t}{T} = \frac{\ln(1,0525)}{\ln 2} \approx 0,0738$.
- $t = 0,0738 \cdot 4,47 \cdot 10^9 \approx 3,3 \cdot 10^8$ năm.

Chọn A.

Câu 12

Cho biết $^{238}_{92}\text{U}$ và $^{235}_{92}\text{U}$ là các chất phóng xạ có chu kì bán rã lần lượt là $T_1 = 4,5 \cdot 10^9$ năm và $T_2 = 7,13 \cdot 10^8$ năm. Hiện nay trong quặng urani thiên nhiên có lẫn U238 và U235 theo tỉ lệ 160 : 1. Giả thiết ở thời điểm tạo thành Trái Đất tỉ lệ 1 : 1. Tuổi của Trái Đất là:

- A. 6,2 tỉ năm.   B. 5 tỉ năm.   C. 5,7 tỉ năm.   D. 6,5 tỉ năm.

Lời giải:

- Tỉ lệ hiện nay: $\frac{N_{238}}{N_{235}} = \frac{N_0 \cdot 2^{-t/T_1}}{N_0 \cdot 2^{-t/T_2}} = 2^{t(\frac{1}{T_2} - \frac{1}{T_1})} = 160$.
- Lấy logarit 2 về: $t \left(\frac{1}{T_2} - \frac{1}{T_1} \right) = \frac{\ln 160}{\ln 2} \approx 7,322$.
- $t \left(\frac{1}{0,713 \cdot 10^9} - \frac{1}{4,5 \cdot 10^9} \right) = 7,322 \cdot \frac{1}{\ln 2} \dots$
- Tính toán cụ thể: $t \approx 6,2 \cdot 10^9$ năm.

Chọn A.

Câu 13

Một hạt nhân X tự phóng ra chỉ 1 loại bức xạ là tia bêta và biến đổi thành hạt nhân Y. Tại thời điểm t người ta khảo sát thấy tỉ số khối lượng hạt nhân Y và X bằng a . Sau đó tại thời điểm $t + T$ (T là chu kỳ phân rã của hạt nhân X) tỉ số trên xấp xỉ bằng:

- A. $a + 1$.   B. $a + 2$.   C. $2a - 1$.   D. $2a + 1$.

Lời giải:

- Phóng xạ bêta nên $A_X = A_Y$. Tỉ số khối lượng bằng tỉ số số hạt.
- Tại t : $\frac{m_Y}{m_X} = \frac{N_Y}{N_X} = 2^{t/T} - 1 = a \Rightarrow 2^{t/T} = a + 1$.
- Tại $t + T$: $\frac{m'_Y}{m'_X} = 2^{(t+T)/T} - 1 = 2 \cdot 2^{t/T} - 1 = 2(a + 1) - 1 = 2a + 1$.

Chọn D.

Câu 14

Một hạt nhân X tự phóng ra chỉ 1 loại bức xạ là tia bêta (-) và biến đổi thành hạt nhân Y. Tại thời điểm t người ta khảo sát thấy tỉ số khối lượng hạt nhân X và Y bằng a . Sau đó tại thời điểm $t + 2T$ (T là chu kỳ phân rã của hạt nhân X) tỉ số trên xấp xỉ bằng:

- A. $\frac{4}{a} + 3$.   B. $\frac{a}{3a+4}$.   C. $4a$.   D. $\frac{a}{5}$.

Lời giải:

- Tại t : $\frac{m_X}{m_Y} = \frac{1}{2^{t/T}-1} = a \Rightarrow 2^{t/T} - 1 = \frac{1}{a} \Rightarrow 2^{t/T} = \frac{a+1}{a}$.
- Tại $t + 2T$: tỉ số mới $a' = \frac{1}{2^{(t+2T)/T}-1} = \frac{1}{4 \cdot 2^{t/T} - 1}$.
- Thay $2^{t/T}$ vào: $a' = \frac{1}{4(\frac{a+1}{a})-1} = \frac{1}{\frac{4a+4-a}{a}} = \frac{a}{3a+4}$.

Chọn B.